

СИНЕРГЕТИЧНА МЕТОДОЛОГІЯ СОЦІОСИНЕРГЕТИКИ ЯК НОВОГО НАУКОВОГО НАПРЯМКУ

Попов С.М. (м.Запоріжжя)

В статті дається аналіз синергетичної методології соціосинергетики як нового наукового напрямку що вивчає процеси соціальної самоорганізації і нелінійні відкриті дисипативні системи, принципи синергетично-нелінійного мислення, що приводить до виникнення нового порядку і ускладнення систем через флуктуації (випадкові відхилення) станів їх елементів і підсистем.

Ключові слова: соціосинергетика, точка біфуркації, флуктуація, ентропія, нелінійне мислення, флуктуації

Вступ

Соціосинергетика як нова міждисциплінарна наука

Соціосинергетика - міждисциплінарна наука, що займається вивченням процесів самоорганізації і виникнення, підтримки стійкості і розпаду структур (систем) різної природи на основі методів математичної фізики («формальних технологій»). Синергетична концепція соціосинергетики як нового наукового напрямку застосовується при вивченні такої складної і неструктурованої системи, як мережевий інформаційний простір. Соціосинергетика – це теорія самоорганізації в системах різноманітної природи, вона має справу з явищами та процесами, у результаті яких у системі можуть з'явитися властивості, якими не володіє жодна з частин. Оскільки йдеться про виявлення та використання загальних закономірностей у різних галузях, такий підхід передбачає міждисциплінарність, а останнє означає співробітництво у розробці синергетики представників різних наукових напрямків. Тому термін «соціосинергетика» використовується в гуманітарній сфері, у якій вона вивчає нелінійні відкриті дисипативні системи, які перебувають далеко від термодинамічної рівноваги і обмінюються енергією чи речовиною із навколишнім середовищем. Для перехідних процесів, що відбуваються у таких системах, не виконується закон неспадання ентропії, що призводить до утворення різноманітних дисипативних структур: автоколивань, автохвиль, може виникнути детермінований хаос. Природні системи є нелінійними, різних видів організації: динамічно стабільні, адаптивні, і найбільш складні - еволюціонуючі системи, зв'язок у яких здійснюється через хаотичний, нерівноважний стан систем сусідніх рівнів. Нерівновагомість є необхідною умовою появи нової організації, нового порядку, нових систем, тобто - розвитку. Коли нелінійні динамічні системи об'єднуються, нове утворення не дорівнює сумі частин, а утворює систему іншої організації. Загальними для всіх еволюціонуючих систем є нерівноважності, спонтанне утворення нових локальних станів, зміни на макроскопічному (системному) рівні, виникнення нових властивостей системи, етапи утворення, самоорганізації та фіксації нових якостей

системи. Системи, що розвиваються, завжди відкриті (обмінюються енергією, інформацією та речовиною із зовнішнім середовищем), за рахунок чого і відбуваються процеси локальної упорядкованості і самоорганізації [1].

Мета статті:

- обґрунтувати сутність нового соціосинергетичного напрямку та його основне спрямування;

- розкрити понятійно-категоріальний апарат соціосинергетики;
- з'ясувати детермінацію основних категорій соціосинергетики.

Обґрунтування проблеми

Сьогодні синергетична методологія соціосинергетики як нового наукового напрямку все більше застосовується до різноманітних соціальних досліджень, відбуваються спроби сформулювати соціосинергетику, в контексті якої поняття «нелінійності» поступово входить у наукову лексику. Синергетичний підхід, який використовується для пізнання і пояснення складних соціальних систем, принципів їх організації та еволюції, адресується до таких понять, як «самоорганізація соціуму», «хаос» і «нелінійність розвитку», «відкритість» та інші. За допомогою синергетичної термінології стає можливим створення цілісної картини соціокультурних змін, що відбуваються. Зрозуміти і осмислити складну соціальну організацію неможливо, виходячи тільки з вольових устремлінь і намірів суб'єкта, без знання і врахування внутрішніх тенденцій розвитку нелінійних відкритих систем. Синергетика є сучасною науковою парадигмою, постільки висуває новий стиль наукового нелінійного мислення. Уявлення про суспільство як цілісної саморозвиваючої системи почало формуватися у ХХ столітті, категоріальний апарат наук про суспільство поступово став наповнюватися новими поняттями «точка біфуркації», «флуктуація», «ентропія», в результаті чого відбулася заміна традиційних понять «революція», «випадковість», «дестабілізація». Проте суть справи не у використанні понять як таких, а у тих принципах уявлення досліджуваного світу, які стоять за ним через перенесення концептуально-понятійного апарату синергетики з фізико-математичних наук у соціальні. Мова йде про спробу подивитися на соціальний розвиток «зі сорони», використавши методи математичного моделювання до традиційних соціальних проблем, поставивши акценти на проблемі вибору подальшого шляху розвитку. Суть синергетичного підходу у тому, що з великої кількості змінних підбираються найсуттєвіші, від яких залежить самоорганізація і упорядкування поведінки всієї системи. Теорія самоорганізації чи синергетика, являє собою міждисциплінарний підхід, що дозволяє знайти оптимальні вирішення складних проблем. Синергетика встановлює місточок між мертвою і живою природою, між цілеподібністю поведінки природних систем і розумністю людини. Відбувається пошук кільцевої обоюдної детермінації, циклічної причинності між свідомістю людини, її духом і тілом, а також середовищем та пізнавальною і конструюючою активністю. Самоорганізація – це не управляюча ззовні адаптація до оточуючого середовища, а сукупність способів соціальної системи відповісти на виклики

ззовні, з багаторазовим чередуванням як самоорганізації та організації системи, так порядку і хаосу. Дослідження соціальної системи через призму синергетичного підходу передбачає осмислення викликів зовнішнього середовища і дії адаптаційних механізмів, які є у розпорядженні соціальної системи [2]. Якщо зовнішній вплив істотно перевершує адаптаційний потенціал системи, то соціум переходить у стан дестабілізації і попадає у точку біфуркації. У цих умовах руйнуються старі ідеали, колишні якості втрачають свою актуальність, з'являється зразу декілька різнонаправлених векторів руху, у кожному з яких вбачається правильний вибір. По якому з них буде рухатися соціальна система, передбачити неможливо, постільки вона володіє максимальною мірою свободи вибору майбутнього. Не виключається, що знову можуть бути витребувані старі цінності. Тут то й проявляються механізми самоорганізації: незалежність системи від початкових параметрів, альтернативність шляхів розвитку, значна роль випадковості. У будь-якому випадку стратегія системи повинна пристосуватися до нових умов існування шляхом вибору деякого ідеалу та адекватних способів їх досягнення. Після проходження точки біфуркації система знову напрацьовує структурну інформацію, поступово накопичуючи стабільність і передбачуваність розвитку.

Розглядаючи шлях до самоорганізації українського універсуму через призму соціальної синергетики, слід стверджувати, що у підтриманні динамічної гармонії велика роль належить нерівноважному впливові на суспільство та асиметричному переважанню то самоорганізаційних, то організаційних начал. Складна ситуація, у якій знаходиться Україна, змушує по-новому подивитися на випадковість і детермінізм у минулому, хаос і порядок, можливість і варіанти поведінки соціальних систем. Вона змушує переглянути підхід до таких понять, як «соціальна система», «суспільство», «державна», «національний характер» тощо. Вивчення історичного процесу України у нових умовах ХХІ століття виступає у якості своєрідного полігону, який допомагає виявити різні методи аналізу, способи прогнозування, математичного моделювання, розвитку суспільства у майбутньому, який потребує вивчення сутності **нелінійного мислення**.

Основні принципи синергетично-нелінійного мислення

Основні принципи синергетично-нелінійного мислення слід сформулювати наступним чином: 1. Нелінійне мислення – це готовність до появи нового у процесі незначних флуктуацій у макроструктурі, до швидкого нелінійного зростання. І разом з тим – готовність до того, щоб знову те, що виникає, було кроком вперед. 2. Необхідно дивитися на будь-яке, навіть застигле, соціальне явище як на певну еволюційну стадію процесу його становлення і розвитку. Сьогоднішні еволюційні процеси включають інформацію про характер минулого і майбутнього розвитку. 3. Слід припускати, що маргінальні стани і архаїка можуть відродитися і стати частиною наявного, сучасного стану. 4. Слід враховувати, що існує глибинна незворотність розвитку, його багатоваріантність та альтернативність, як в історичній ретроспективі, так і в перспективі. 5. Соціальне сучасне

визначається не тільки минулим, але й формується з майбутнього, постільки усвідомлені і латентні підсвідомі установки на майбутнє детермінують нашу поведінку сьогодні. 5. Будь-яка система не є вільною, повністю незалежною від процесів на нижче лежачих рівнях організації. При певних умовах нестійкості у нелінійному світі незначні причини можуть зумовлювати великі наслідки розвитку. 6. Соціальний розвиток відбувається через нестійкість, а вища стійкість, динамізм розвитку мають місце завдяки наслідуванню законам ритму, чергуванню, зміні стану, тобо у деякому смислі завдяки нестійкості. 7. Хаос руйнівний і в той же час хаос конструктивний, творчий. Руйнуючи, хаос будує і є способом самооновлення складної соціальної організації. 8. Нове з'являється у результаті біфуркації як емердженте і не передбачуване, в той же час нове «запрограмоване» як можливий шлях соціального розвитку. 9. Неперспективні шляхи еволюції мають можливість скорочуватися, резонансно вливаючи на структури, причому резонанс – це незвичне, взаємне посилення руху малих, але топологічно правильних та ефективних впливів. 10. Конфігураційно правильним об'єднання частин у ціле, тобто структур різної міри розвинутості та різного віку у складну соціальну структуру створює можливість прискорення темпів еволюції як цілого, так і інших систем, що в неї входять. 11. У даному середовищі може бути сформована не будь-яка структура, а тільки певний дискретний набір структур, зумовлених власними властивостями цього середовища: людські дії будуть приречені на провал, якщо вони йдуть у розріз з внутрішніми потенціями середовища. 12. Ефективне управління складними соціальними системами можливе як «м'яке», нелінійне управління, що орієнтується на власні тенденції та шляхи еволюції систем, які дають можливість їм розгорнутися. Ефективні не сильні, але топологічно правильно організовані дії керівників [3].

Таким чином, синергетична методологія володіє особливими евристичними можливостями при аналізі української соціальної системи. Розвиток українського соціуму як нелінійної системи, чуттєвої до зовнішніх і внутрішніх впливів, слід оглядати з позицій еволюціонізму і позицій багатоваріантності історичного розвитку через явища біфуркації. Своєрідною особливістю еволюційної моделі є дія різноманітних детермінацій і набору підсистем. Стійкий розвиток змінюється зростанням суперечностей і внутрішньої рівноваги. У ситуації максимуму внутрішньої нерівноваги соціум вступає у біфуркаційну фазу розвитку, для якої характерне зникнення колишньої системної якості. Старі детермінації тут не спрацьовують, а нові ще не розгорнулися. У цих умовах виникає спектр можливостей системи, яка репрезентує собою сукупність потенційних шляхів виходу на нові системні якості системи. Вибір системою того чи іншого шляху у точці біфуркації залежить від дії флуктуації, тобто фактора випадковості, що реалізується як діяльність конкретних людей, які виводять систему на нову системну якість, причому вибір шляху здійснюється, виходячи з індивідуальних переваг чи установлень, що накладає потужний

відбиток на майбутнє розвитку. Зв'язку з цим вникаж питання про те, які внутрішні підсистеми відіграють при цьому головну роль для України. Особливо важливо те, що об'єднувало країну у єдину систему після проходження нею точки біфуркації, враховуючи, що у різних системах ці параметри різні: одні автори стверджують, що це «моральні координати»; інші вважали, що це «колективістське начало»; треті – «міцність держави і сила духу суспільства». Саме з позицій синергетики дозволимо собі розглянути проблему кореляції дихотомії «державо-суспільство» та амбівалентності українського національного характеру в умовах транзитивності. Україна неодноразово переживала періоди зростання внутрішньої рівноваги, коли відбувалося виснаження зв'язків всередині системи, і розвиток відбувався у ситуації зростання кризи. У той же час важливо виявити системоутворюючі фактори для України, знайти ті уразливі місця у співвідношенні нелінійних систем суспільства і держави, які сприяли повторюваності з певною послідовністю явищ дестабілізації. Максимальна нерівновага суспільства і держави привела систему у цілому у біфуркаційну стадію розвитку: за вибухом наступало зникнення старої системної якості і створювалася ситуація, коли система знаходилася у стані вибору альтернативних шляхів розвитку. З позицій синергетики слід з'ясувати історичні повороти країни, постільки у період суспільної і державної кризи, тобто у точці біфуркації, вибір системою того чи іншого шляху залежав від флуктуації – фактора випадковості, що реалізується у діях конкретних людей. Біфуркаційна фаза розвитку характеризується непередбачуваністю результату у силу наявності вище вказаних причин. Тому, згідно синергетики, реалізується у даній системі не будь-який флуктуаційний напрямок, а тільки той, який детермінований певною сукупністю характерних атрибутів, зумовлених властивостями цього середовища, а людські дії були б звернені на невдачу, якщо вони відбулися у розрізі з внутрішніми потенціями середовища. Це перетворює історичний розвиток кожного соціуму у специфічне і неповторне явище. Під впливом внутрішніх і зовнішніх обставин у подальшому знову з'являється можливість вибору шляхів розвитку, тобто конструкція розвитку стає багатоваріантною. Одна з сучасних дослідниць у цій сфері О.Князева відмічає наступну закономірність, пов'язану з невизначеністю і багатоваріантністю, а саме, що нелінійна ситуація - ситуація біфуркації, шляхів еволюції чи стану нестійкості нелінійного середовища, чуттєвості до впливів,- пов'язана з невизначеністю і можливістю вибору. Здійснючи вибір подальшого шляху, суб'єкт орієнтується на один з власних, визначених певними властивостями середовища шляхів еволюції, і разом з тим на свої ціннісні переваги. Він вибирає найбільш гідний для себе шлях, який у той же час є одним з реалізованих у даному середовищі шляхів. Інакше говорячи, історичний еволюційний маршрут України, проходячи точку біфуркації, стикається з можливістю багатоваріантності подальшого розвитку. Але те, що називається «долею України», визначається не тільки багатоваріантністю шляхів розвитку її соціуму, але й детермінується

специфікою суб'єкта історії, автохтонними ідеями культури, національним характером [4]. Важливо відмітити, що висхідні ідеї культури не мають емпіричної відповідності, але практично діють, виступаючи категоріальними засадами порядку у ціннісній реальності. Вони зберігаються за конкретними діями і предметами, які забезпечують існування світу багатозначного буття, у якому проживає людина. Внаслідок цього ми можемо стверджувати, що історичний шлях України, як і інших країн, індивідуальний і неповторний. У той же час харизми особистостей у політичному житті відіграють роль самотніх аттракторів, тих неочікуваних компонентів системи, які формують навколо себе важливі елементи соціальної системи, втягують їх у рух, боротьбу за владу, і є здатними, надаючи системі додаткові імпульси нестабільності, нерівновагомості, переводячи їх в інші стани,- відмічав О.Б.Венгеров. Він також продемонстрував важливість випадкових, слабких явищ, зокрема у політиці, які викликають сильний резонанс і змінюють систему. Резонанси у політиці – це, як правило, накладення однієї кризи на іншу (економічної на політичну, правової на політичну), посилення їх інтенсивності, суміщення односпрямованих політичних процесів, притягіння до соціальних аттракторів різних політичних партій, соціальних сил. Крім випадковості і суб'єктивності, О.Б.Венгеров відмічав ускладнення суспільних відносин, які приводять до появи нових інститутів, переходу до більш високої якості організації. Він вважав, що синергетичне управління політикою повинно включати розуміння політичної системи як багаторівневої. Це означає, що для вирішення будь-яких проблем недостатньо діяти лише на одному рівні, наприклад, макрорівні, вважаючи, що зміни, які відбудуться на макрорівні, можуть перебудувати всю політичну систему. Є.Антонович відносить відсутність рівноваги у системі управління між бюрократичним і соціальним стилем до внутрішньої причини України, яка приводила до інволюційного напрямку розвитку. Це підтверджують і інші автори, які стверджують, що у зверхскладних системах принципово можливо регламентувати всі подробиці процесів, що відбуваються у соціумі, тому система управління не може бути зверх централізованою, а повинна спиратися на принципи, що застосовуються у біологічних системах. Щоб виникла єдина складна структура, повинна бути визначена міра перекриття більш простих структур, що в неї входять, тобто повинна бути дотримана певна топологія, «архітектура» перекриття, повинно бути визначено «почуття міри». При створенні топологічно правильної організації з більш простих структур (при певній мірі взаємодії структур і при певній симетрії архітектури створюваної єдиної структури) здійснюється вхід на новий, більш високий рівень ієрархічної організації, тобто розвиток тієї структури, яка інтегрується в більш складну. Даний висновок підтверджується положеннями синергетики про те, що правильне об'єднання частин у ціле, тобто структур різної міри розвитку у складну структуру, що створює можливість прискорення темпів еволюції як цілого. Об'єднання у даному середовищі можливе не з будь-якою структурою, а лише з тією, яка зумовлена особливими характеристиками середовища.

Самоорганізація складної системи можлива тільки на іманентній основі, а людські дії не закінчуються успіхом, якщо вони будуть йти у розріз з внутрішніми потенціями середовища. До нестійкого розвитку можуть привести як внутрішні причини, так і зовнішні. Для України істотним виявився і зовнішній вплив, який срияв виходу системи з рівноважного стану: при цьому зовнішній вплив, який виводить систему з стану рівноваги, викликає у ній процеси, які намагаються послабити результат впливу через власну трансформацію. Це приводить до багатовекторним пошукам майбутнього розвитку. Згідно з положеннями соціосинергетики, теперішнє не тільки визначається минулим, але й проектується і будується з майбутнього. Усвідомлені і підсвідомі установки на майбутнє визначають нашу поведінку сьогодні. Зумовлюючи цінності культурної і духовної спадкоємності української історії, дослідники намагалися знайти причину фактору вибору Україною того шляху соціального розвитку, при якому відтворюється амбівалентність характеру українського народу. Синергетика як теорія самоорганізації відкриває нові можливості і стає новою науковою парадигмою і новою методологією соціальних досліджень. Поняттями синергетики описуються як соціальні системи у цілому, так і їх якісні характеристики. У сильно нерівноважних станах системи починають сприйматися ті зовнішні фактори впливу, які не сприймалися в більш рівноважному стані. У нерівноважних умовах відносна незалежність елементів системи поступається місцем корпоративній поведінці елементів: поблизу стану рівноваги елемент взаємодіє тільки із сусідніми, далеким від рівноваги - «бачить» всю систему цілком, у якій узгодженість поведінки елементів зростає. У станах, далеких від рівноваги, починають діяти біфуркаційні механізми - наявність точок біфуркації переходу до того чи іншого щодо довготривалого режиму системи - аттрактору. Заздалегідь неможливо передбачити, який з можливих аттракторів займе система. Соціосинергетика пояснює процес самоорганізації у складних системах таким чином, що система повинна бути відкритою. Закрита система відповідно до законів термодинаміки повинна в кінцевому результаті прийти до стану з максимальною ентропією і припинити будь-яку еволюцію. Відкрита система повинна бути досить далека від точки термодинамічної рівноваги. У точці рівноваги складна система має максимальну ентропію і не здатна до будь-якої самоорганізації. У положенні, близькому до рівноваги і без достатнього приливу енергії ззовні, будь-яка система з часом ще більше наблизиться до рівноваги і перестане змінювати свій стан.

Таким чином, фундаментальним принципом самоорганізації є виникнення нового порядку і ускладнення систем через флуктуації (випадкові відхилення) станів їх елементів і підсистем. Такі флуктуації зазвичай приборкуються в усіх динамічно стабільних і адаптивних системах за рахунок негативних зворотніх зв'язків, що забезпечують збереження структури і близького до рівноваги стану системи. Але у більш складних відкритих системах, завдяки притоку енергії ззовні і посилення нерівноважності, відхилення з часом зростають, накопичуються,

Синергетична методологія соціосинергетики як нового наукового напрямку

викликають ефект колективної поведінки елементів і підсистем і, врешті-решт, призводять до «розхитування» колишнього порядку і через відносно короткочасний хаотичний стан системи призводять або до руйнування колишньої структури, або до виникнення нового порядку. Оскільки флуктуації носять випадковий характер, то поява будь-яких новацій у світі (еволюцій, революцій, катастроф) обумовлені дією суми випадкових факторів. Про це говорили ще античні філософи Епікур (341-270 до н. Е..) і Кар Лукрецій (99-45 до н. е.). Етап самоорганізації настає тільки у випадку переважання позитивних зворотних зв'язків, що діють у відкритій системі, і переважають над негативними зворотними зв'язками. Функціонування динамічно стабільних, нееволюціонуючих, але адаптивних систем - а це і гомеостаз живих організмів і автоматичні пристосування - ґрунтуються на отриманні зворотних сигналів від рецепторів або датчиків щодо положення системи і подальшого коригування цього положення. У системі на шляху самоорганізації дані зміни не усуваються, а накопичуються і посилюються внаслідок загальної позитивної реактивності системи, що може призвести до виникнення нового порядку і нових структур. Такими є, наприклад, механізми фазових пререходів речовини або утворення нових соціальних формацій. Самоорганізація у складних системах, переходи від одних структур до інших, виникнення нових рівнів організації матерії супроводжуються порушенням симетрії. При описі еволюційних процесів необхідно відмовитися від симетрії часу, характерної для повністю детермінованих і оборотних процесів в класичній механіці. Самоорганізація у складних і відкритих дисипативних системах, до яких належить і Життя, і Розум, і увесь Всесвіт в цілому, призводять до незворотного руйнування старих і до виникнення нових структур і систем [7]. У сучасному світі багато країн вирішують проблеми переходу суспільства від простих до більш складних форм організації суспільного життя. У науці перехід від одного типу системи до іншого називають терміном «розвиток» або «модернізація», хоча вибудовування нового світу носить не стільки незавершений, стільки відкритий характер. Цей процес суміжний з посиленням нерівноважності, пов'язаної з хаотизацією суспільних порядків, які не піддаються будь-якій цілісній оцінці.

Практичні досягнення соціосинергетики

До практичних досягнень соціосинергетики слід віднести переосмислення ролі і принципів технології соціального управління у сучасному світі. Якщо раніше соціальне управління намагалося вибудувати соціальну систему згідно законів цілеспрямованої організації, то соціосинергетика звертає увагу на феномен самоорганізації, що являє собою антитезу організації як зовнішнього примусового управління. Під самоорганізацією у даному контексті розуміється здатність соціальної системи до самовбудовування і самовідтворення у контексті своїх іманентних законів, а не по волі управляючих. Управління повинно стати співуправлінням, тобто управлінням, що враховує діалектику «інтересів»

суб'єкта і об'єкта управління, в основі яких лежить механізм резонансних впливів на нелінійне середовище. У ході розвитку цих впливів виникають певні параметри, у рамках яких система особливо чутлива до малих флуктуацій, тобто тих, які узгоджуються з її внутрішньою структурою, і здатними до більших наслідків. Таким чином, визнається можливість не стільки управляти, стільки виводити соціальні системи на власні шляхи розвитку, утверджуючи тим самим метод м'якого управління. Соціосинергетика тим самим обґрунтовує технології синергетичного управління, здатними стати більш адекватною заміною існуючих концепцій, чи спрямовувати на новий ракурс аналізу соціальних проблем. Слід відмітити, що соціосинергетика як певний світогляд висуває нові аргументи на користь переосмислення проблематики соціального управління у соціумі як самоорганізуючій системі соціальних систем. Ключова проблема соціальної синергетики – взаємодія індивідів і соціальних систем, можливість управління соціальним часом і соціальним простором, яке може бути направлене соціальними потребами і способами їх реалізації у контексті соціального часу, який є еволюцією смислів, значень і цінностей. Структура соціальної реальності як зверхскладного об'єкта, як практики, заснована на єдності матерії і свідомості, одночасно є і поліматеріальною, і багатозачною по рівню і формам свідомості, тобто є і об'єктивною, і суб'єктивною реальністю. Лише на цій основі можливе соціальне конструювання реальності як домінуючого вектора соціального управління, що спирається на соціосинергетику. У протилежному випадку соціальна реальність сприймається як смисли, свідомість, тобто як оболонка, лише занурена у матеріальне, але ним не являється. Соціосинергетика пояснює соціальне життя за допомогою науково-філософських глобальних методів, які поєднують наукову раціональність, і філософське самопоглиблення. Соціосинергетика продовжує процес переоцінки філософських і наукових цінностей, розпочатих у XX столітті В.І.Вернадським. Поняттям «суспільне життя» об'єднуються всі явища біосфери, техносфери, соціосфери, що включаються через розум у ноосферу. Домінуючими категоріями соціосинергетики і філософії планетарної самосвідомості у даному контексті визнаються соціальний час історичного суб'єкта і соціальна інформація, що застосовуються не тільки до явищ соціосфери, але й до широкого класу явищ і подій, що включаються у біосферу і техносферу, у сферу розуму. Всі відомі нам речі і процеси являються просторово-часовими утвореннями (ситуаціями), можуть розглядатися у глобальному, зовнішньому чи внутрішньому соціальному часі у якості сигналів і можуть бути описані за допомогою соціальної інформації як виявлення енергії людської культури. У цьому смислі поняття «суспільне життя і «соціальний час» можуть вживатися як синоніми для визначення ієрархії просторово-часових структур. Синергетика акцентує увагу на іманентному характері суперечностей і суспільством і природою, часова стабілізація між якими забезпечується перш за все балансом параметрів культурного розвитку і систематично порушується активністю самого суспільства. При такій зміні

акцентів у сферу уваги попадають переважно антропологічні кризи, найбільш продуктивні з еволюційної точки зору і найбільш багаточисельні у наш час. У той же час деякі вчені (Р.Докінз) звертають увагу на можливість побудови деяких моделей самоорганізації соціуму з позиції культурного зразка чи мема (термін введений Р. Докінзом). Мем розуміється як частина культури, як частина культури, яка може існувати самостійно, будучи одиницею обміну, одиницею передачі наукової чи у цілому культурної спадкоємності окремого індивідууму чи соціальної групи. Використання поняття культурного зразка чи мема дозволить перейти до дискретного опису процесів у соціокультурній сфері. Дані меми розглядаються як деякі засоби, за допомогою яких можливо впливати на знання своєї епохи, і внаслідок цього на поведінку як окремого індивідууму, так і суспільства в цілому. У соціосинергетичному контексті вирішальна і домінуюча роль у процесі трансляції культурних зразків, ймовірно, буде передаватися через реплікаторів ціннісного змісту. Визначення культури як комплексного антиентропійного механізму акцентує увагу на визначальній суперечливості соціоприродних і внутрішньосоціальних відносин, а також з феноменів нелінійності біфураційних фаз та еволюційних катастроф, що звідси витікають.

Висновки

Таким чином, перед новою наукою – соціосинергетикою, стоять дійсно серйозні та актуальні проблеми, наукова розробка яких повинна допомогти людині знайти розумне вирішення глобальних цивілізаційних проблем. Домінуюча роль повинна відводитися аксіологічній сфері з врахуванням специфіки ціннісно-оціночної сторони життя особистості.

Перспективи подальших досліджень:

- аналіз соціосинергетики в контексті її теоретико-методологічних засад;
- вплив соціосинергетики на ефективне управління в умовах глобалізації.

Література

1. Петерс Э. Хаос и порядок на рынках капитала: Пер. с англ. – М.: Мир, 2000. – 333 с.
2. Петров А. А., Поспелов И. Г., Шананин А. А. Опыт математического моделирования экономики. – М.: Энергоатомиздат, 1996. – 544 с.
3. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. Новый диалог человека с природой: Пер. с англ. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 312 с.
4. Руденко А.П. Самоорганизация и прогрессивная эволюция в природных процессах в аспекте концепции эволюционного катализа // Российский химический журнал. 1995. Т.39. №2
5. Серегина С. Ф. Роль государства в экономике. Синергетический подход. – М.: Изд-во «Дело и сервис», 2002. – 288 с.
6. Хакен Г. Синергетика. - М.: Мир, 1980. - 404 с.
7. Воронкова В.Г. Формування постнекласичної парадигми сучасного менеджменту в умовах глобалізації // Гуманітарний вісник Запорізької

державної інженерної академії: Збірник наукових праць/ Гол. ред. В.Г.Воронкова.- Вип.38.- Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2009.- 237 с. с. 13 – 29.

Попов С.Н. Синергетична методологія соціосинергетики як нового наукового напрямку

В статье дается анализ синергетической методологии социосинергетики как нового научного направления, которое изучает процессы социальной самоорганизации и нелинейные открытые диссипативные системы, принципы синергетически-нелинейного мышления, которые приводят к возникновению нового порядка и усложнения систем через флуктуации (случайные отклонения).

Ключевые слова: социосинергетика, точка бифуркации, флуктуация, энтропия, нелинейное мышление, флуктуации

Popov S.N. Synergetical methodology of socio synergetic as new scientific trend

In article the analysis of synergetical methodology of socio synergetic as new scientific trend which studies processes of social self-organizing and nonlinear open dissipative systems, principles of synergetic-nonlinear thinking which result in occurrence of the new order and complication of systems through fluctuations (casual deviations) is given.

Key words: socio synergetic, a bifurcation point, fluctuation, entropy, nonlinear thinking, fluctuations.